

ÜCRET GELİRLERİNDE VERGİ (*)

(**) **Naci ÖNSAL**

(***) **Oğuz KARADENİZ**

(****) **Zeki ERDUT**

(*****) **Sayım YORGUN**

(*****) **Halil BALCI**

Naci Önsal: Biz toplantımıza başlayalım. Toplantıya ilerleyen dakikalarda katılacak arkadaşlar katıldıkları yerden devam etsinler. Ne dersiniz?

Zeki Erdut: Uygun.

Naci Önsal: Ben bu konuşmaları izninle kayıt altına alacağım. Aslında bir kitapçık yaparım diye düşünüyordum. Ama konuşma üçümüzün arasında kalırsa o zaman dergi için Türk Metal Dergisi için bir söyleşi özeti filan yapabilirim diye şimdi aklımdan da o geçiyor doğrusu. Müsaadenizle ben başlayım bir iki hatırlatma yapacağım. Önce sizlere bu katılımınız için tabi teşekkür ediyorum özellikle katılmayan arkadaşları görünce sizin katılımınız

daha da değer kazandı. Tekrar teşekkür ediyorum.

Bugün ücret gelirlerinin vergilendirilmesi konusunu konuşalım istemiştik. Aslında konu yeni değil yani uzun süredir bu ücret gelirlerinin vergilendirilmesinde bir sorun olduğu herkes tarafından kabul ediliyor. Biraz dosyalarımı karıştırdım 2014 yılında Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nda (TÜRK-İŞ) olduğum dönemlerde "İşçi Ücretlerinin Vergilendirilmesinde Adalet İstiyoruz" diye size şu an ekranda göstermeye çalıştığım bu dosyayı hazırlamıştık. Bu dosyanın ön ve arka yüzünde ve dahi iç yüzünde bu işlere kafa yormuş, makaleler kitaplar yazmış bilim adamlarından, uzman maliyecilerden paragraflara yer vermiştik.

(*) Ücret Gelirlerinde Vergi Toplantısı, 07 Ekim 2022 tarihinde saat: 14.30'da zoom toplantısı olarak gerçekleştirilmiş olup toplantının deşifresi Dergi Yayın Kurulu'ndan Özge Yaşar tarafından yapılmıştır. Toplantı katılımcılarının isimleri konuşma sırasına göre düzenlenmiştir.

(**) **Dr.** / Türk Metal Sendikası Araştırma ve Eğitim Merkezi (TAEM) Başkanı, dergimiz Genel Yayın Yönetmeni, nacionsal@hotmail.com, ORCID ID: 0000-0002-1658-1773.

(***) **Prof. Dr.** / Bölüm Başkanı, Pamukkale Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, oguzk@pau.edu.tr, ORCID ID: 0000-0003-1823-0528.

(****) **Prof. Dr.** / Dokuz Eylül Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, zeki.erdut@deu.edu.tr, ORCID ID: 0000-0003-3211-5710.

(*****) **Prof. Dr.** / Dekan, İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, sayim.yorgun@istanbul.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-1733-8222.

(*****) **Arş. Gör.** / Dokuz Eylül Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, halil.balci@deu.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-3202-0490.

Haklılığımızı ve sıkıntımızı o açıdan da gösterebilmek adına bu dosyayı da Türkiye Büyük Millet Meclisi'ndeki (TBMM) bütün milletvekillerine ulaştırmıştık. Sonra dosyamdan geçen yıl Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun (DİSK) bir araştırması çıktı. Arada bu iş devam ediyor ama son birkaç yıldır ücretlerin vergilendirilmesi, ücret gelirlerinin vergilendirilmesi âdete yılın ikinci yarısında konuşulmazsa olmaz konulardan biri haline gelip gündemi işgal etmeye başladı. Yakın zamana gelince 20 Eylül 2022'de DİSK Başkanı'nun basına yaptığı konu ile ilgili bir açıklaması var ve ben 5 Ekim 2022 tarihinde'de Dünya Gazetesi'nde Osman Arolat'ın köşesinde TÜRK-İŞ, Hak İşçi Sendikaları Konfederasyonu (HAK-İŞ) ve DİSK üç konfederasyon ortak talepte bulundular vergi konusunda ortak, şikâyetlerini dile getirdiler diye bir makalesini gördüm. Ama makalede 4.000 Türk liralık (TL) bir ücretten bahsedildiği için biraz galiba orada bilgi karışıklığı ya da basımda bir hata olmuş olabilir. Ama zaten bir gün sonra herhalde sizlerde gördünüz basında TÜRK-İŞ ve Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu'nun (TİSK) vergi konusundaki bir mektubu Cumhurbaşkanlığı'na gönderdikleri haberi yer aldı. O arada ben de sizlere kişisel düşüncemi göndermiştim.

Ben doğrusu asgari ücretin vergi dışında kalması gereken bir ücret olduğunu niteliği itibari ile düşüncü-

yorum. O nedenle de asgari ücretin 16 katı tutarının vergiden başışık olması gerektiğini düşünüyorum. Niye 16 katı dersiniz. Genellikle kamu kesiminde ve kurumsallaşmış özel sektörde işçi işe asgari ücretle başlasa bile 4 ikramiye aldığı için $12+4=16$ katının uygun olacağını düşündüm. Bunun tutarı da bugün ki asgari ücret üzerinden 103.536 TL işçinin geliri 103.536 TL'yi aştığında aşan kısım tek bir oranla yüzde 15 vergilendirilebilir diye düşündüm tabi bu yüzde 15'in yüzde 10 olmasında da bir engel yok çünkü hepimiz biliyoruz 2006 yılına kadar işçiler ücretleri vergilendirilirken bir avantaja bir görece üstünlüğe sahiptiler. Yüzde 15'lik dilim sadece işçilere uygulanır diğer gelir vergisi mükellefleri için vergi, yüzde 20'den başlardı. Bir düşünce mi daha söyleyip susacağım. Birde bu vergilendirmenin kolay olması, basit olması, ortalama eğitimde bir işçinin anlayabileceği, kendi ücretinin netini hesaplayabileceği basit bir sistem olması gerektiğine inanıyorum. Yani bu işleri böyle komplike yaparak büyük uzmanlık alanlarıymış haline getirmek kanaatimce meziyet de değil, marifet de değil. Ben sizlerle konuşurken söyleyebilmek adına asgari ücretin aşağı yukarı 1.500 TL üzerinde 8.120 TL'lik bir ücret aldım. O ücretin neti Mayıs ayna kadar 6.481 TL. Mayıs ayında 6.355 TL'ye düşüyor. Haziran da 6.135 TL'ye bir kere daha düşüyor. Temmuz da bu ücret 6.334 TL'ye yükseliyor. Ağustos'ta ücretin neti

6.560 TL'ye yükseliyor. Sonra 6.609 TL'ye yükselerek Eylül ve Ekim ayları tamamlanıyor. Ve sonra Kasım ayında 6.194 TL'ye ve Aralık ayında 6.126 TL'ye düşüyor yani dalgalı kur gibi dalgalı bir net ücret. Bu neden bu kadar zorlaştırılır. Neden bu kadar ancak bilenlerin halledebileceği bir konu haline getirilir? Doğrusu ben bundan kişisel bir rahatsızlık duyuyorum. Tekrar olacak ama bu vergi meselesinin ortalama eğitimde bir işçinin kendi brüt ücretinden net ücretini hesaplayabileceği bir duruluk içerisinde olması gerektiğine inanıyorum.

Ben burada nokta koyacağım. Söyleyebileceklerimi sizlerden sonraya bırakmak istiyorum. Zeki Hocam, Oğuz Hocam hanginiz devam etmek istersiniz?

Zeki Erdut: Oğuz Karadeniz devam etse daha iyi olur. Çünkü vergi konusunun asıl uzmanı Oğuz'dur.

Oğuz Karadeniz: Estagfurullah.

Zeki Erdut: Ben vergiye ilişkin bu söylediklerinizin hepsine katılarak vergi dışında şu anda ülkedeki durumları değerlendirmek istiyorum. O yüzden Oğuz başlarsa iyi olur.

Naci Önsal: Oğuz Hocam, o zaman siz başlayın lütfen.

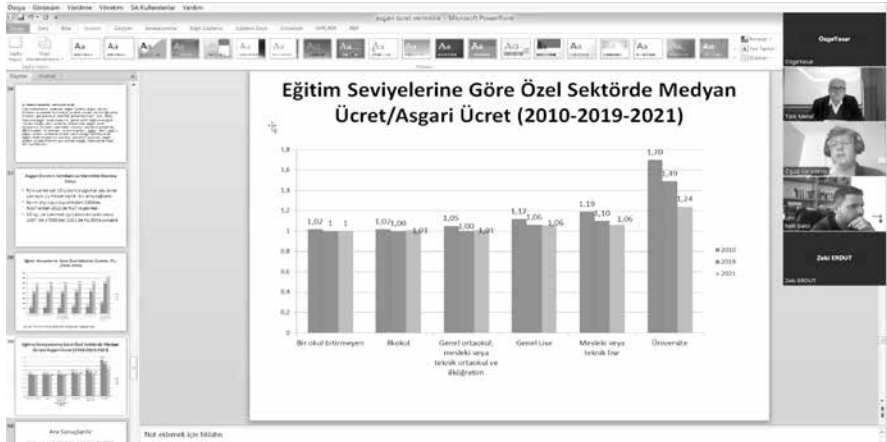
Oğuz Karadeniz: Hocam öncelikle nazik davetiniz için çok teşekkür ediyorum.

Çok kritik bir konu tabii özetle 1980'lerden sonra uygulanan 1984'te başlayan Türkiye'de arz yönlü iktisat politikalar (hatta 24 Ocak'ta başlayan) ağırlıklı olarak verginin ücretliler üstünde kalmasına neden oldu ve hatta 1990 yılında öyle bir şey oldu ki büyük bankaların genel müdürleri, adeta bankaların ödediği kurumlar vergisinden daha fazla vergi öder hale geldi. Ve dolayısıyla bordro mahkûmu dediğimiz bir kesim ortaya çıktı. Söz konusu kesim zaten vardı ama uygulanan politikalarla vergi yükü, sermayeden ücretliler üstüne doğru yöneldi. Ücretlilere baktığımız zaman ücretlileri ayıran bir prensip var; ayırma kuramı. Ücretlilerde vergi kaynakta kesiliyor. Ama tabii diğer kendi hesabına çalışanlarda, işverenlere baktığımız zaman ertesi sene vergilendirme var. Söz konusu kesimden de ücretlilerle denge sağlamak için peşin vergi alınmaya başlandı. Ancak her iki grup arasında halen vergilendirmede önemli eşitsizlikler mevcut. Örneğin ücretliler sigorta primleri dışında vergi matrahlarından kendi giderlerini düşüyorlar. Kendimden örnek vermem gerekirse mesela ben akademik yayın alıyorum ama akademik yayınlara yaptığım harcamaları kendi vergi matrahımdan düşüsemiyorum. Bu tip sorunlar var. Ben şimdi hazırladığım sunumumdan daha doğrusu daha önce başka bir nedenle hazırladığım ve makaleye dönecek çalışmamdan birkaç kesit sunmak istiyorum size. (Ekranımı

paylaşılabilir miyim acaba?) Hâlihazırda da yani ücretler üzerindeki vergi takozu dediğimiz nokta Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) ortalamasının üstünde. Bir taraftan da şunu göz ardı etmemek gerekiyor bunlara takoz yüklü bir noktalarda isimlendirirseniz bunu işveren bakış açısı ile yapıyorsunuz. Bu sefer gerçekten işçilerin gelecekleri için ayırdıkları zorunlu kesintiler, devletin koyduğu katkılar, işverenin koyduğu katkılar bunun dışında kalıyor ve dolayısıyla kavramlar birbi-

rine karışıyor. Bunlar aynı zamanda gerçekten sosyal devletin işlevlerini finansmanda kullandığı sosyal güvenlik primlerinin büyük bir kısmı, orada da 5 puanlık prim indirimi var mesela işverenlere dönük. İşçilerle dönük olarak ise asgari ücrete kadar olan kısım gelir vergisi dışında bırakıldı. Ben şimdi küçük bir şey paylaşmak istiyorum burada. Şu anda ekranımı görüyor musunuz?

Naci Önsal: Evet.

Oğuz Karadeniz: Bunun üzerinde ben 2014'ten beri çalışıyorum. Ama hala bitiremedim bu çalışmayı. Şimdi eğitim seviyelerine göre burada da 2010'da, 2019 ve 2021'de özel sektörde medyan ücretin yani ortalanca ücretin asgari ücrete oranını görüyorsunuz. Şimdi ilkököl mezunlarında asgari ücrete kadar medyan ücretin asgari ücrete oranı 1,05'ten 1,01'e gerilemiş; genel lise mezunlarında 1,12 imiş 1,06'ya gerilemiş;

2010'dan 2021'e üniversite mezunlarını inceleyin bakın 1,70'ten yani asgari ücretin 1,7 katından 1,24 katına gerilemiş yani Türkiye'de işgücü piyasasında asgari ücret çok önemli bir hale gelmiş durumda bir kere bunu göz ardı etmeyelim. Ücretler asgari ücrete doğru yakınsamış gözüküyor. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) Hanehalkı İşgücü Araştırması (HİA) 2021 mikro veri setinden yaptığım hesaplama göre, özel

sektörde çalışanların yüzde 65'i asgari ücret veya asgari ücretin biraz üzerinde bir ücretle çalışıyor.

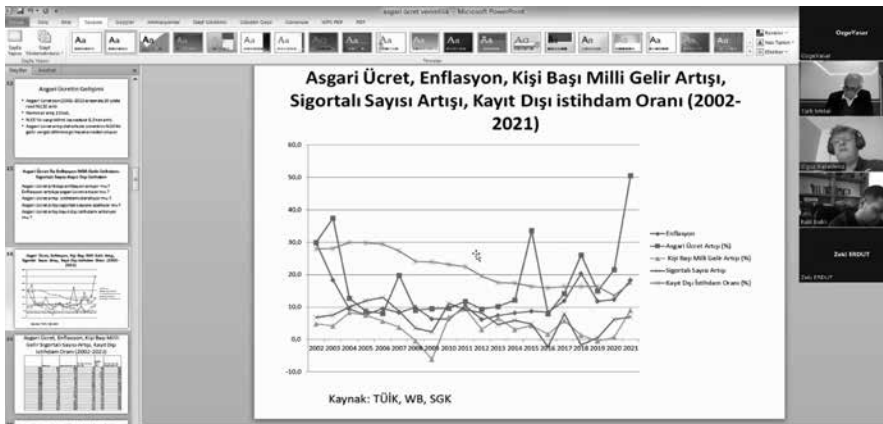
Asgari Ücretin Gelişimi

- Asgari ücret son (2002-2021) arasında 20 yılda reel %132 arttı
- Nominal artış 13 kat,
- %15'lik vergi dilimi ise sadece 6,3 kat arttı.
- Asgari ücret artışı daha fazla ücretlinin %20'lik gelir vergisi dilimine girmesine neden oluyor.

Şimdi asgari ücret son 20 yılda reel olarak yüzde 132 arttı nominal artış 13 kat. Fakat Naci Hocam en büyük sıkıntımız bizim sizin yüksek vergi ödememize, bizim yüksek vergi ödememize sebep olan kısım yüzde 15'lik vergi dilimi yani o ilk vergi dilimi, o vergi dilimleri yüzde 15, 20, 27, 35 dedğimiz artan oranlı vergiler. Buradaki alt vergi dilimleri 6,3 kat arttı. Dolayısıyla da ücretliler hemen bir üst vergi dilimine giriyor ve daha

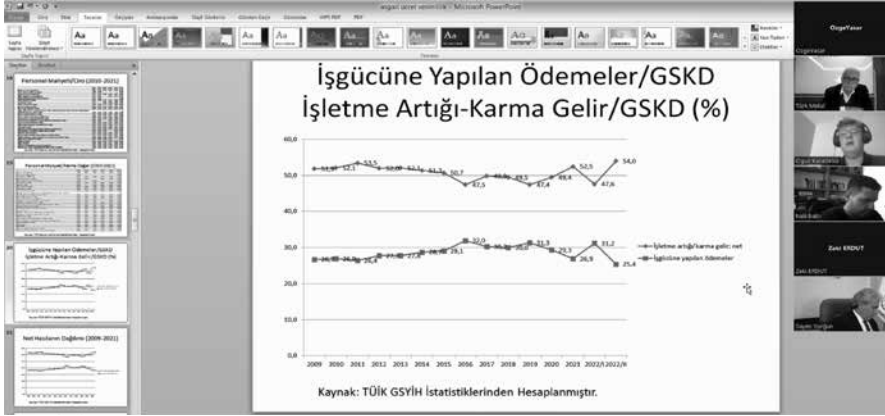
fazla vergi ödüyor. Buradan kaynaklandı bu konu. Fakat diğer taraftan artan oranlı vergi sistemi sayesinde devlet yüksek gelir grubundan vergiyi alıyor ve düşük gelir gruplarına dönük sosyal harcamalarını da finanse diyor. Bunu da söyleyelim...

Bu vergi dilimlerinin düzeltilmesi gerekiyor. Sebebi bunun şu, asgari ücret özellikle 2002 ile 2021 yılları arasında 3 yıl hariç baktığımız zaman enflasyonun üzerinde arttı.

Personel maliyeti katma değeri oranına baktığımız zaman tekstil ürünleri imalatında mesela yüzde 36'lardaymış yüzde 32'lere düşmüş, giyim eşyaları imalatında yüzde

38'lerden yüzde 62'lere çıkmış ama ana metal sanayiine gelelim yüzde 30'lardan rakam yüzde 13'lere düşmüş.

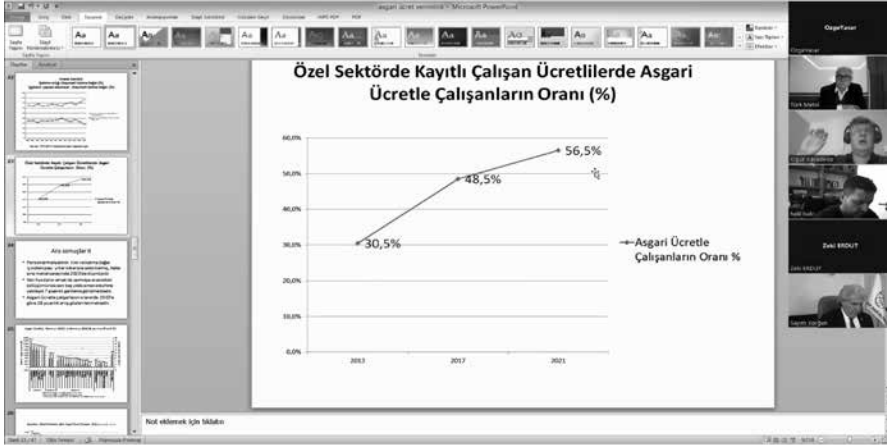
Şimdi bir başka konu da şu, işgücüne yapılan ödemelerin işletmenin yarattığı gayri safi katma değer içindeki payı bakın burası önemli 2016'da yüzde 37'den 2022 ikinci dönemde yüzde 25,4'lere gerilemiş. Sermayenin payı ise 47,5'ten 54'e çıkmış. Burada evet, vergi vermesin ücret gelirleri biraz daha rahat-

latalım diyebilirsiniz. Fakat vergi vermesin dediğiniz noktada bunu işveren kendi lehine daha fazla kullanıp ücret pazarlığında işçinin eline geçen miktarı azaltmaya çalışabilir. O yüzden bu noktada ben yapılması gerekenin, ücretlinin milli gelirden milli hasıladan aldığı payın artırılması olduğunu düşünüyorum.

Net hasılanın dağılımına baktığımız zaman da 2021'de sermaye lehine bir gelişme var. Emegün payı işgücüne yapılan ödemelerin payı

yüzde 36,4'e düşmüş 2021 yılında. Bir başka anlatımla 7 puanlık azalma var 2016'ya göre.

Ve asgari ücretten çalışanların oranı 30,5'ten 56,5'e çıkmış ama ben bunun yüzde 5 üstü ve yüzde 5 altını da aldım. Yüzde 65'e denk geliyor. Eğer biz 16 aylık asgari ücreti vergi dışı bırakırsak tamam bizim kendi işçilerimiz vergi ödemeyecek ama bu sefer banka genel müdürleri işte ne bileyim emekli olup akademiye çalışan özel üniversite profesörleri, danışmanlık yapanlar örnek veriyorum beyaz yakalı dediğimiz üst kesimin tamamı da bu istisnadan yararlanacak. Yararlınsın ne olacak diyebilirsiniz. Bu sefer de artan oranlı vergi sistemi önemli bir zarar görür. Artan oranlı vergi sistemi ne olursa olsun hâlâ Türkiye'de gelirin yeniden dağılımını düzeltten bir fonksiyonu vardır. Dolayısı ile bunu da göz ardı etmemek gerekir diye

düşünüyorum.

Bir de vergi kredisi dediğimiz kısım var. Yani bazen düşük gelirlili korumak adına mesela çocukluyu korumak adına gelir düzenlemeleri yapılabilir. Türkiye'de çocuk yardımları yok. Aile yardımları yok. Evet, asgari ücret çok düşük kalıyor. Mesela en son yapılan düzenleme ile biz çocukları da bir yerde fiilen dışarıda, kapsam dışında bıraktık. Çünkü eskiden 4 çocuklu asgari geçim indirimini (AGİ) nedeniyle daha az vergi ödüyordu. Şimdi asgari ücretlinin vergi dışında kalması ile beraber onlarda bu avantajdan daha az yararlandılar. Türkiye'de esasında bizim sadece asgari ücretin vergi dışında kalması için değil; sosyal harcamalar yoluyla emeğe daha fazla transferin yapılması noktasında da çaba gös-

Sabrınız ve ilginiz için çok teşekkür ediyorum.

Naci Önsal: Teşekkürler. Sayım Hocam da katılmış. Hoş geldin Hocam.

Şimdi izin verirseniz hemen tartışmayı açmak adına Oğuz Hoca'dan sonra birkaç şey söylemek istiyorum. Bir kere yeni bir şey söylemiyorum ben geçtiğimiz yılbaşından bu yana asgari ücret şu ya da bu şekilde vergi dışıdır. Benim söylediğim bunun ortalama bir işçi tarafından hesabı yapılabilecek bir duruluğa, bir sadeliğe, basitliğe getirilmesidir. Dalgalı kur gibi biraz evvel rakamları verdim size. Yani asgari ücretin biraz üzerinde bir ücret, 1 yıl içerisinde net miktarı 6 kere değişir mi? Bunun ortadan kaldırılması lazım söyledğim bu. Ben sadece asgari ücretin bugün 12 kat tutarı vergi dışı dersek bunun 16 katına çıkartılması gerektiğini söylüyorum. Gerekçemi de söylüyorum. Bundan sonra da yüzde 15'lik bir vergi diliminin uygulanması gerektiğini söylüyorum. İşin kolaylaştırılması, sadeleştirilmesi şikâyetlerin ortadan kaldırılması. Oğuz Hocam diyor ki devlet vergiyi zenginden alıyor. Müterakki veya artan oranlı vergi sistemi içerisinde efendim zenginden alınıp fakire veriyor diyor. Eee sen çalışanların biraz evvel söyledin yüzde 60'ı asgari ücretli. Yani bu mantıkla asgari ücretli mi zengin oldu? Asgari ücretliden alıp asgari ücret elde edemeyenlere mi transfer yapacak devlet? Bunun

kabul etmek ve geçerli bir sosyal politika olduğunu söylemek mümkün müdür? Ayrıca bir konu daha var. Buraya hiç işi getirmek istemiyorum ama bir memurun ücret geliri-nin vergilendirilmesi ile işçinin ücret geliri-nin vergilendirilmesi arasında da çok ciddi fark var. Yani şöyle bir baktım ona da 1. derece hukuk müşaviri 28.850 TL bir ücreti var. Bu ücret üzerinden sadece 1.650 TL vergi ödüyor. Hâlbuki o bir işçi olsaydı her ay 8.500 TL vergi ödeyecekti. Yani vergideki problem bir tane iki tane değil ama bugün ben sadece işçileri konuşmak istiyorum. Çünkü bir de işçi memur kavgası yaratmak sev-dasında filan değilim. Bunları hatırlatayım dedim. Söz sizin Zeki Hocam.

Zeki Erdut: Teşekkür ediyorum bu davetiniz için.

Şimdi sizin söylediklerinizin hepsine katılıyorum. Vergide adalet, asgari ücretin vergi dışında olması, vergi gelirlerinin azaltılması ve vergilendirmenin kolay anlaşılır olması. Bütün bunlara katılıyorum. Oğuz, bu sizin önerilerinizi doğrulayacak nitelikte bir açıklama yaptı. Oradan da 24 Ocak 1980'den başlattı. Ben buradan hareketle makroekonomik bir değerlendirme yapmak istiyorum ama Oğuz kadar geriye götürmeyeceğim. 2016-2021 dönemi için söyleyeceğim. Türkiye'de ortalama büyüme bu 7 yıllık dönemde 3,97 istihdamdaki artış binde 97. Yani ekonomik büyüme ile istihdam artışı arasında bir tutarsızlık var. Nüfus artışı 1,59.

Nüfus artışı ile istihdam artışı arasında da bir ilişki yok. Ve ciddi bir işsizlik sorunu var hepimizin bildiği neredeyse dörtte bire gelmiş durumda geniş anlamda işsizlik tanımını. Bütün bunlar Türkiye'de çok ciddi bir bölüşüm sorunu olduğunu gösteriyor ve giderek bir toplumsal bunalmaya doğru sürükleniyor. Bu anlayış içinde vergi, özellikle ücretlerden alınacak olan bildiğiniz gibi işgücü piyasasına köklü bir müdahale anlamına geliyor. Her ikinizin de önerileri doğrultusunda "Yapmak istediğimiz nedir?" diye sorulacak olursa asıl yapmak istediğimiz ücretlilerin satın alma gücünü korumak. Ancak 24 Ocak 1980'den bu yana uygulanan ekonomi politikaları, Türkiye'de ücretlilerin satın alma gücünü koruma olanağını tanımıyor. Neden tanımıyor? Biraz önce Oğuz söyledi net hâsıla içinde ücret paylarına bakılacak olursa 2016 yılında yüzde 43,3 iken bugün yüzde 30,9'a gelmiş vaziyette. Yani 12,4 ücretlilerin ulusal gelirden aldıkları pay gerilemiş. Bunun da yüzde 70'i neredeyse asgari ücretli. Yani asgari ücretlilerin, ulusal gelirden aldıkları pay geriliyor. Bu gerilemede verginin de etkisi var. Ücret dışı gelirler, olağanüstü artıyor ve vergi alınmıyor. Biraz önce Oğuz'un söylemek istediği herhalde bu. Eğer ben yanlış anladıysam lütfen düzelt Oğuz. 2016'da 56,7 sermayenin net hasıladan aldığı gelir payı.

Oğuz Karadeniz: Doğru Hocam.

Zeki Erdut: 2021'de 63,5'e çıkmış. Ve vergi ödemiyorlar. Bu vergiyi ücretli ödüyor, özellikle asgari ücretli ödüyor. Gerçek milli gelir bu dönemde 2016-2022 döneminde yüzde 4 civarında artarken ücretlilerin payları 8,3 oranında geriliyor. Bizim asgari ücreti vergi dışında bırakmamız halinde birkaç risk var. Nedir o riskler? diye sorulacak olursa; birincisi şu ücretlerdeki vergi ya da sigorta primi değişikliği yolu ile gerçekleştirilecek olan bir satın alma gücü artışı derhal fiyatlara yansıyor. Türkiye'de enflasyon gibi bir belanın olduğunu hepimiz biliyoruz. Böyle bir ortamda ücretlilerin gelirlerinde sağlanacak bir rahatlama ne kadar olursa olsun kaynağı fiyat artışlarına gidiyor. Ve bu fiyat artışları ikinci bir risk doğuruyor. Biz gelir vergisinden tasarruf ederken, kamu harcamalarında ortaya çıkacak açığı dolaylı vergilerle karşılamaya yöneliyoruz. O zaman ne olacak emeğin ödeyeceği pay artacak. Etin, sütün, peynirin fiyatı artacak. Bunu derhal özel sektör fiyatlara yansıtarak kendisini korumanın yolunu buluyor/biliyor. Bu bakımdan da riskli bir durumla karşı karşıyayız. Bu hali ile vergi kaybının daha doğrusu asgari ücreti vergi dışı bıraktığımız zaman ortaya çıkacak olan vergi kaybının bedelini yine asgari ücretli ödeyecek. Üçüncü bir unsur daha var. Vergide ortaya çıkacak kayıplar. Kamu hizmetindeki kesintilerle birleştğinde okullarda su akıyor temizlik veliler tarafından yapılıyor. Güvenlik neredeyse

veliler tarafından yapılıyor. Sağlık kuruluşları, sağlık sistemi tam bir felaket halinde. Randevu almak mümkün değil. Hizmet almak hiç mümkün değil. Mevcut hizmete eğer ek bir ödeme yapamıyorsanız geriye sadece yalvarmak kalıyor Tanrı'ya, sağlığımı kavuşayım diye. Böyle bir ortamda bir bütün halinde makroekonomiyi düşünmek gerekir. Evet, vergi gibi ciddi bir sorunla karşı karşıyayız ama bu sorun bizi götürüp daha büyüğüne taşmasın.

Bütün bu işler olup biterken dün (06.10.2022), biraz önce Naci Bey'in söylediği açıklama geldi TÜRK-İŞ ve TİSK'ten. Orada üç unsur benim dikkatimi çekiyor. Onları da dile getirmek isterim. Diyor ki kayıtlı ve örgütlü işletmeleri destekleyerek SGK prim ve vergi muafiyeti uygulamasının daha da genişletilmesini istiyoruz. Şimdi, SGK primi zaten sistem açık verirken nasıl olacak da muafiyeti genişleyecek. Biz vergi muafiyeti talep ettiğimizde bu uygulama genişleyecek olursa kamu hizmetini nasıl vereceğiz. Bu ikinci bir unsur daha var çünkü bildiride sosyal fayda. Sosyal faydadan kasıt olsa olsa ücretlinin satın alma gücünü korumak olabilir. Burada eğer asgari ücretlinin vergisinden tasarruf edip toplumu korumayı düşünüyorsak, bu pek vergi niteliği bakımından uygun değilmiş gibi geliyor bana. Üçüncü bir unsur daha var çünkü bildiride; Ücret eklerinin prim matrahına dâhil edilmemesi çalışanları koruyacaktır diyor. Yani

şimdi ücret eklerinin prim matrahına dâhil etmemek çalışanı koruyacaksa bir süre sonra nasıl bir taleple karşı karşıya kalacağız. Efendim şu sigorta primlerini de düşürelim hatta ortadan kaldıralım tasarruf edelim mi diyeceğiz. Hani giderek benim iktisat bilgimi, sosyal politika bilgimi zorlayan taleplerle karşı karşıya kalacakmışız gibi geliyor.

Bir başka yönüne daha sorunun bakmak istiyorum. Elbette vergi ile ilgili ve baştan beri eğer asgari ücret vergi dışı bırakılacaksa amacımız işçinin satın alma gücünü korumak olmalıdır derken ve size hak verirken, aylık mutlak yoksulluk sınırı asgari ücreti 1.745 TL aşmış vaziyette, 7.245 TL mutlak yoksulluk. Yoksulluk sınırı ise 23.600 TL çıkmış. Bu koşullar altında satın alma gücünü korumalıyız. Bu güç korunacak olursa asgari ücretli vergisini de ödesin. Dilimi yüzde 15 değil yüzde 45 olsun ama korunsun. Çünkü bunları yapmayacak olursak bir başka felaketle karşı karşıyayız. Hanehalkının borçları, Mayıs 2022 Merkez Bankası (MB) Finansal İstikrar Raporuna göre 1 trilyon 137 milyar 800 milyon TL hanehalkının borcu var. Bunun milli gelire oranı yüzde 14,6. Öteki gelişmekte olan ülkelerden daha az diye de değerlendiriliyor ama bir özelliği var bu borcun, özellikle kredi kullanımında ücretlilerin yüzde 70'ten fazlası borçlu. Bu borçlu kesim içinde de bizim satın alma gücünü korumamız gereken asgari ücretli de var. Çünkü bu borçluluk devam ederken, çalış-

ma koşulu olarak dayatılan her şeyi özellikle asgari ücreti kabul etmek zorunda kalıyoruz. Buradan kurtulabilmek için de makroekonomik politikaları gözden geçirmek, yeni baştan bu işleri düzenlemek, bunun içinde de asgari ücret ve asgari ücret üzerinden alınacak vergiyi ve sigorta primini değerlendirmenin daha doğru olacağı kanısındayım. Benim şimdilik söyleyeceklerim bunlar. Süřçülisan ettiysem affola.

Oğuz Karadeniz: Küçük bir ekleme yapabilir miyim bende?

Naci Önsal: Tabi Oğuz Hocam, buyurun.

Oğuz Karadeniz: Şimdi tabi bu özellikle neoliberal iktisat politikaları ücreti baskımlarken örneğin prime esas kazancın alt ve üst sınırları arasındaki makas 25 katlardan 80'lerde 1,5 kata 1 kata hatta 1995 yılında üst sınır, asgari ücretin altına düştü. O zaman alt ve üst sınırlar Bakanlar Kurulu tarafından belirleniyordu. Şimdi mesela ücret eklerinden prim alınmaması önerisi ciddi başka bir sorun getirecek. İlerleyen süreçte işçinin alacağı yaşlılık aylığı, ölmesi halinde yakınlarının alacağı ölüm aylığı, iş kazası geçirmesi halinde alacağı sürekli iş göremezlik geliri daha düşecektir. Çünkü prime karşısı biz edim alıyoruz. Dolayısı ile hani prime esas kazancın matrahını da indirmek başka sorunlar yaratacaktır. Bir de hani şu noktanın altını bir

daha çizeyim daha adaletli bir vergi sistemi için daha geniş kapsamlı bir çalışma yapılması gerekiyor bende Zeki Hoca'ya katılıyorum. Özellikle sınırlar kısmında daha basit olsun diyorsunuz yüzde 100 size katılıyorum. Ücretliyi de koruyalım ama bir de ücretlilerin kendi içinde inanılmaz bir eşitsizlik var yani gini katsayısı çok yüksek. Çok yüksek ücret geliri elde edenler var. Yani işte 1.000.000 TL, 1.500.000 TL, 2.000.000 TL, siz bunlardan da 100.000 TL'lik bir kısmından da vergi almayacaksınız. O zaman üst gelir grubunun özellikle gelir oranlarını daha doğrusu gelir vergisi oranlarını arttırmak gerekiyor.

Çok teknik bir çalışma yapmamız gerekiyor diye düşünüyorum. Aksi halde üst gelir grubu bu avantajdan yararlanacaktır. Belirtilen durum da özellikle ikincil gelir dağılımının bozulmasına neden olabilecektir. Teşekkür ediyorum.

Naci Önsal: Teşekkürler. Sayın Hocam size söz vermeden izninizle iki satır konuşmak istiyorum.

Bir kere Zeki Hocam birkaç kere asgari ücret vergi dışı bırakılacaksa dedi. Oğuz Hocam da bunu böyle kullandı. Ortada bir veri var. Asgari ücret şu anda vergi dışı arkadaşlar. Yani var olan bir şeyi mi tartışıyoruz tekrar. Benim söylemek istediğim bu zeminde asgari ücretin yılbaşında 10.000 TL olacağı konuşuluyor günümüzde. Asgari ücret 10.000 TL olursa 120.000 TL'lik bir ücret geliri,

vergiden bağışık olacak demektir. Benim söylediğim bunun adil olmadığı asgari ücretin 12 katının değil, 16 katının vergi dışı bırakılması bunu aşan miktarın da tek oranla yüzde 15 mi olur, yüzde 10 mu olur vergilendirilmesi. Benim söylediğim bu. Burada çok acayip bir yenilik yok. Burada görece bir adalet var. Ve Türkiye genelinde bir vergi kaybı olmayacağı da ortada. Yüksek gelirlieler bundan avantaj elde edecek bunları konuşuyoruz zaten bunlar bugün veri. Asgari ücret vergi dışı ama öyle kötü bir vergilendirme dilimi öyle bir muamma halindeki tekrar ifade ediyorum üçüncü kez oluyor biliyorum. İşte 8.000 küsur TL ücretteki bir işçinin 1 yıl içerisinde ücreti 6 kez değişiyor böyle komik bir şey olur mu? Bunun basit ve anlaşılır, işçi tarafından da hesaplanabilir hale getirilmesi mümkün değil mi? Benim söylediğim budur. Yoksa genel manada sosyal politikalar açısından efendim pek çok bozukluklar var diyebiliriz. Ama burada konuştuğumuz netice itibarı ile ücretlilerin satın alma gücünü korumaksa bunun yöntemlerinden bir tanesi de bu işçi ücret gelirlerinin tek oranla vergilendirilmesidir. Çok uzak değil 2010 yılına kadar işçi kesiminin böyle bir şikâyeti yoktu. Çünkü vergi dilimleri yeterli ölçüde büyütülüyordu ve düşük ücret grubundaki işçiler yılsonuna kadar ikinci vergi dilimi oranına erişmiyordu. Yani bunu hatırlatmak istedim.

Sayım Hocam buyurun.

Zeki Erdut: Sayım Hoca, Naci Bey'in sözlerine bir şey ekleyebilir miyim?

Sayım Yorğun: Tabi Hocam, buyurun lütfen.

Zeki Erdut: Ben bu açıklamaları yaparken sizin önerilerinize katılarak söyledim. Yani kabul edilecekse derken, sizin öneriniz kabul edilecekse diye yoksa ona karşı çıkmak diye bir şey yok. Haklısınız diye de başta söyledim.

Naci Önsal: Tamam, şimdi anladım Hocam. Teşekkür ediyorum anladım, kabul edilecekse.

Zeki Erdut: Estağfurullah.

Sayım Yorğun: Çok kıymetli Hocalarım öncelikle özür diliyorum. Biraz geç bağlandım. Ama Oğuz Hocamın açıklamalarının bir kısmını Zeki Hocamın konuşmalarının tamamını dinledim. Ama üzülerek ifade ediyim daha önce yapılan açıklamalar varsa maalesef dinleme imkânım olmadı.

Öncelikle Naci Hocamız aslında meseleyi bir kez daha dar bir çerçevede çekmenin arayışı içerisine girdi. Ben hiç genişletmeyeceğim. O nedenle hem Oğuz Hocamın hem de Zeki Hocamın söylediği makro sorunlar bu ülkenin temel sorunlarıdır. Ama burada ki tartışma zeminimizde böyle bir konu olmadığı için ona girmeden en azından vergi meselesini

konuşmak gerektiği düşüncesindeyim. Öncelikle bizim şöyle bir düşünceyi gözden geçirmemiz lazım. Artan oranlı vergi tarifesi sistemi gerekli midir? Doğru mudur? Buna karar vermemiz lazım. İkinci bakış açımızın da şu olması lazım; Şu anda mevcut olan artan oranlı sistem gerçekten adil bir vergi sisteminin hayata geçmesine vesile oluyor mu? olmuyor mu? Temel mesele bu.

İşin açıkçası gelir dağılımı açısından artan oranlı vergi sisteminin doğru olduğu kanaatindeyim. Peki, sorun nedir? Bence sorunun temel nedeni 12 aylık asgari ücretin esas alınarak vergi dışı bırakılmış olmasının ardından, adeta bunun acısını çıkarırcasına vergi dilim oranlarının düşük tutulması. Ben bunun bilinçli yapıldığı kanaatindeyim. Dolayısı ile oradaki vergi kaybının hemen dilimlerle tekrar telafi edilmesine yönelik çok bilinçli bir sınırlandırma getirildiği kanaatindeyim. O nedenle, eğer Naci Bey'in teklifinde yer alan 16 aylık ücreti esas alacak bir vergi istisnasının getirilmesi halinde bu vergi dilimleri meselesinin biraz daha baskılandırılacağı kanaatindeyim. O nedenle benim önerim şu olur, öncelikle belki 12 olarak kalabilir ama vergi diliminin yüzde 10'dan başlamasının daha adil bir sistem kuracağı kanaatindeyim. O nedenle sendikaların, vergi dilim başlangıcının yüzde 10 ile başlamasını ve vergi dilimlerinin de belirlenmesinde sadece iktidarlara çerçevesinin çizilmemesi gerektiği kanaatindeyim.

Çünkü konjonktüre göre iktidarlar gelir dilimi oranlarını üzüterek ve altını çizerek belirteyim keyfi belirleyebiliyorlar veya kasti olarak düşük belirleyebiliyorlar. Asgari ücretin vergi dışında bırakılmasından sonra üst dilimlere doğru çok hızlı geçişleri sağlayacak bir vergi dilimlerinin belirlendiğini görüyoruz. Dolayısıyla burada kalıcı ve uzun vadeli bir sistem eğer düşünüyorsak, 16 aylık asgari ücret üzerinden yanılmıyosam yaklaşık 103.000 TL'ye denk geliyor. Böyle bir dilimi istisna haline getirmek "olabilir mi?" olabilir. Ama şöyle bir problemimiz var, biraz önce de ifade edildi. Şu anda asgari ücret olarak görünen ücretlerin bir kısmının gerçekte asgari ücret olmadığını hepimiz biliyoruz. Eksik bildirmeden tutun bir sürü boyutları var ve işte asgari ücretin haricinde ikramiyesi, sosyal yardımı vs. var. Dolayısı ile o dilimleri bir anda geçebilir ve biraz önce ifade edildiği gibi bir yıl içinde çok farklı net gelire karşı karşıya kalan işçi kesimi ile karşılıyoruz. Bunu gidermenin yolu bir daha altını çizerek söylüyorum yüzde 10'a doğru dilimi çekmek ondan sonra da dilimlerin belirlenmesini daha makul bir düzeyde yapmamız lazım. Niye? Çünkü enflasyonun yüksek olduğu dönemlerde bu dilimler çok hızlı bir şekilde önemini yitiriyor. Eğer sizin düşündüğünüz gibi muhtemelen aldığımız bilgiler doğrultusunda söylüyorsunuz asgari ücret 10.000 TL olursa dilimi 160.000 TL başlatmak gerekecek. İstisnayı 160.000 TL baş-

latmak gerekecek. Dolayısıyla böyle bir tabloyla karşılaşırız.

İnşallah enflasyon daha fazla yükselmez, yükselirse bu oranlar daha farklı bir yere doğru gider. Hocalarımızın bahsettiği o makro dengeler daha çok bozulur. O makro dengeleri de dikkate alarak artan oranlı vergi tarifesini amacına uygun adil gelir ve adil vergi sistemini dikkate alacak şekilde yapmamız gerekir. Bunun yolunun da bir daha altını çizerek söylüyorum yüzde 10 dilimle başlamak gerekiyor. Özellikle de yüzde 27'ye kadar dilimler 5'er puan artarken neden üçüncü dilim yüzde 27'ye çıkıyor? Orada ki durumu izah etmek mümkün değil. Belki o yüzde 27, yüzde 25'e çekilebilir. Buna benzer tartışmaları sendikaların kamuoyunun gündemine getirmesini kamuoyu desteği alması açısından önemli buluyorum. Aksi takdirde 16 aylık ücreti dikkate aldığımızda sendikalı işçilerle sendikasıız işçiler arasında da bir takım farklı bakış açılarının ortaya çıkması söz konusu olabilir. Yine Naci Bey çok iyi hatırlayacaktır. Eski dönemlerde toplu iş sözleşme görüşmelerinde biz masaya oturduğumuzda ortalama ücret, asgari ücretin 3 katı 4 katı olurdu. Ama şimdi öyle bir noktaya gelindi ki neredeyse işçilerin yüzde 80'inin ücreti asgari ücret seviyesine düştü. Böyle bir problemle de karşı karşıyayız. Dolayısı ile bu dengeleri tekrar kurabilmenin yolu tarifeyi düzgün bir hale getirmekten geçiyor. Tarifeyi günün şartlarına

göre objektif bir şekilde belirlemek gerekiyor. Muhtemelen 16 maaşın vergiden istisna olması kabul edilebilir. Fakat bu sefer belki 2 ay sonra işçiler bir üst dilime çıkacaktır. Ondan bir iki ay sonra bir başka üst dilime çıkacaktır. Vergi gelirin ihtiyacı var ve bunu dengeli götürmek lazım. Benim önerim, vergi diliminin yüzde 10 ile başlaması ve vergi dilimlerinin belirlenmesine tarafların müdahale etmesinin daha doğru olacağını düşünüyorum. Bununda geçici değil kalıcı bir sisteme dönüştürülecek şekilde sendikaların veya endüstri ilişkileri ve çalışma hayatının taraflarının yani işveren ve işçi kesiminin katıldığı toplantılarla asgari ücret nasıl belirleniyorsa, asgari ücretin dışındaki vergi dilimlerinin belirlenmesinde objektif kararlar alınmasına katkı sunabileceğini düşünüyorum. Teşekkür ediyorum.

Naci Önsal: Sayım Hocam teşekkür ederiz.

Dikkat ederseniz ben ücret gelirlerini bu vergi oranları ve dilimlerinden kurtarmaktan bahsediyorum. Tek oran. Asgari ücretin 16 katı tutarı vergiden başışık, aşan kısım yılsonuna kadar yüzde 15 vergilendirilir. Hani Anadolu'da ağzından bal akıyor derler 10 dedin ümit ediyorum yüzde 10 olsun.

Sayım Yorğun: Yüzde 10 muhtemelen de şimdi Hocaların dediği sorunu başlıyor. Gelirimiz ne olacak?

Naci Önsal: Devletin toplam vergi gelirlerinin sadece yüzde 17,28'i stopaj yoluyla elde edilen vergiler. Yani bunun büyük bir oran olduğunu söyleyemezsiniz. İthalattan elde edilen vergi yüzde 23'lerde demek ki benim söylediğim yapılmasıyla ücret gelirleri üzerinden devletin büyük bir vergi kaybına uğrayacağını söylemek mümkün değil. Ayrıca siz sendikalı/sendikasız işçiler dediniz; benim söylediğim sendikasız işçilerin de lehinedir. Asgari ücretin 16 katına erişinceye kadar eğer 2 ikramiye alıyorsa, o limiti dolduruncaya kadar yemek parasıydı, yol parasıydı bütün bunlar vergiden bağışık olacaktır. Bunun içerisinde sendikalı üyesi olmayan işçileri koruma motifi de vardır. Ben tekrar ifade ediyorum basit, anlaşılır, kabul edilir, işçi tarafından hesaplanabilir bir sistem yaratılmasını söylüyorum. Ama Sayım Hocam, efendim 16 katı tamam da bu yüzde 10'luk bölüm içinde diyelim ki 16 katı-20 katı kadar ki bölümü de yüzde 10'dan vergilendirilir şeklinde bir dilim öneriyorsa bunlar konuşulabilir, tartışılabilir. Ama bütün mesele ortalama bir işçi eline kalemi kâğıdı aldığı zaman benim brüt ücretim bu. Bu ay şu kadar fazla çalışma ücretim var diyerek, kendi eline geçecek parayı hesaplayabilmelidir. Yani ücreti vergilendiriyorsun, ücret bir düşüyor bir daha düşüyor sonra bir daha düşüyor arada olmuyor bir daha yükseliyor bir daha yükseliyor, arada 2 kere daha düşüyor. Böyle bir model nerede var? Hangi ülkede

var? Özgür dilerim bunun artan oranlı vergi ile ne alakası var?

Sayım Yorgun: Müsaade ederseniz bir iki şey söyleyeyim. Şimdi sizin baktığınız yerden bakınca hiçbir problem yok. Kardeşim ben yüzde 15'de kilitliyorum dolayısı ile herkes ne alacağını bilecek, hangi dilimden vergi ödeyeceğini bilecek. Bu çok kolay, çok hoş bir şey. Keşke ülkemizin şartları buna evet dememize müsaade etse Oğuz Hocamın ve Zeki Hocamın da üzerinde durduğu sorunlar olmazsa bu gerçekten de doğru bir öneri. Ben Ocak ayında alacağım ücretimi biliyorum. Aralık ayında alacağım ücretimi biliyorum. Cebime giren ücretimi biliyorum. Muhteşem bir şey hiç problem yok. Sizinle hem fikiriz. O nedenle dikkat ederseniz artan oranlı tarife sisteminden devam edecek miyiz? Etmeyecek miyiz? Veya vergi sistemi gelire göre farklı olacak mı? Olmayacak mı? Eğer burada kesin bir karar vereceksek veya toplum, iktidar böyle bir karar verecekse burada hiçbir problem yok.

Dersiniz ki efendim işte, işçilerin aynen sizin söylediğiniz gibi asgari ücretin 16 katına kadar bir istisna var ondan sonraki vergi kesintisi yüzde 15'tir. Hiçbir problem yok. Ama yarın diğer vergi muhatapları da bunu isteyecektir. Onlarda diyecek ki kardeşim benimkini niye gelirim artışına göre yapıyorsun? Burada bir adil mantık oturtmamız lazım. O nedenle söyledim. Biz tari-

feli sisteme devam edecek miyiz? Etmeyecek miyiz? Eğer edeceksek sizin söylediğiniz teklifi getirdiğimiz an diyecekler ki kardeşim bir saniye, siz bir sistem değişikliğinden bahsediyorsunuz. Yeni bir vergi diliminden bahsediyorsunuz. O nedenle dikkat ederseniz ben konuşurken "Böyle bir sistemle devam edecek miyiz? Etmeyecek miyiz?" diyorum. Benim kanaatim, gelire dayalı bir vergi sisteminin daha adil olduğu yönünde ve tek bir vergi sisteminin adil olmadığı yönünde. Nedeni de şu, özellikle geliri daha yüksek olandan vergi almazsak bu ülkenin gerçekten giderlerinin karşılanmasında sorun yaşamaya başlarız. Bu sefer belki katma değer vergisi (KDV) oranlarını arttıracamız yine gelir dağılımını daha çok bozacağız. Yani endirekt yollara gideceğiz bu kez. Bunu dikkate alarak "Bir sistem değişikliğine gitmeli miyiz? Gitmemeli miyiz?" sorusunu sordum. Benim cevabım kabul görür görmez bilmiyorum ama gelire dayalı bir sistemin daha doğru olduğu yönündedir görüşüm. Ülkenin vergi gelirine ihtiyacı yoksa veya sizin söylediğiniz gibi zaten alınan vergi öyle çok büyük değilse yapılacak değişiklik, sorun yaratmaz. Ülke ekonomisini, makroekonomik açıdan da dikkate almalıyız. Gelir sorunu olmayacaksa bence muhteşem bir şey. Ancak ben o kanaatte değilim.

Naci Önsal: Ben denilebileceğini düşünüyorum. Çünkü toplam vergi

gelirlerinin yüzde 50,5'u dolaylı vergiler. Dolaylı vergileri kim ödüyor? İşçiler ödüyor. Yani onun için burada bütün vergi yükünü ağır bir şekilde işçilerin üzerine yüklemek nereye kadar adil olabilir? Bakın ben öğrenci olduğum yıllarda hocarımdan "Ücret karşılığında çalışanlar, kategorik olarak sabit gelirli kişilerdir." tanımını duyardım. Bugün işçiler sabit gelirli değil. Bugün işçiler azalan gelirli. Eee bunun adil olduğunu savunabilmek mümkün mü? Azalan gelirli bir işçi var. İşçinin başı göğe ermiyor ki, çok büyük paralar kazanmıyor ki yılın son daha doğrusu yıl içerisinde 6 defa net ücreti değişsinsin. Değil mi? Bunların sorun yaratması noktasında memurlardan alınan vergi ile işçilerden alınan vergiye baktığımızda bu şimdiye kadar bir tartışma konusu olmadı. Bir sorun çıkartmadı da. Yani benim söylediğim işçilerin ücret gelirleri belirli bir muafiyetten sonra tek oranda vergilendirilince mi sorun haline gelecek diye düşünüyoruz. Ya da devletin burada vergi kaybı mı olacağını düşünüyoruz. Verginin konulduğu çok eski tarihten beri verginin tabana yayılması vergi gelirlerini arttıracığı herkesçe biliniyor.

Yani kısaca işçi kesimi ciddi bir sıkıntı içerisinde. Bu sıkıntıyı, vergi dilimleriyle, vergi oranlarıyla oynamak yerine en azından orta vadede kalıcı bir çözüme kavuşturmak lazım. Burada bütün siyasi partilerin, iktidar olsun muhalefet olsun. Bugünün muhalefeti yarının iktidarı

olabilir. Herkes için bir rahatlık olacağına bir rahatlama olacağını düşünüyorum. Diyebilirsiniz ki senin oturduğun yerden öyle gözüküyor. Ee ona da tabi sözüm yok. Ben dünyayı işçi gözüyle görmek mecburiyetindeyim. Evet, ilave yapmak isteyen arkadaşlarım varsa.

Sayım Yorğun: Müsaade ederseniz ben bir şey söyleyeyim. Bunu söylerken bir genel kabulümüzden de hareket etmemiz lazım. Siz de biz de hepimiz de şunu söylüyoruz bu dolaylı vergiler ağır vergilerdir. Ve dolayısıyla da gelir dağılımını bozuyoruz. Dolayısıyla bu dolaylı vergileri, kalıcı hale getirecek gelire dayalı vergilerin oranlarını biraz daha düşürecek müdahaleler sistemi daha çekilmez, daha sürdürülemez hale getirir. Genel kanaatlerimizden biri de bu. Çünkü burada da biz dolaylı vergileri azaltmak istiyor muyuz? Evet. Haklısınız niye? Çünkü trilyonu olanda aynı vergiyi veriyor asgari ücretli olanda. Hiç vergi vermeyen dolaylı vergi verdiğini iddia ederek vergi vermiyor. Ama işçi hem maaşından veriyor, hem alışverişinde vergisini veriyor. Bunların hepsinde haklısınız. Ama temel varsayımlarımız çok önemli. Temel varsayımımız gelire dayalı bir vergilendirme sistemi ise ve bununda gelir artışına paralel olarak vergilendiriliyor olmasının makul olduğunu düşünmek lazım. Bunun adil olması için daha doğru bir sistem kurmamız lazım mı? Evet. Şimdi inanabiliyor musu-

nuz? Bu ülkedeki ücretlilerin yaklaşık yüzde 60'ı asgari ücretli. Yani mümkün mü bu? Değil. Ama kayıt altındakilere baktığımızda böyle görünüyor.

Naci Önsal: Mümkün ve gerçek.

Sayım Yorğun: Enflasyondan dolayı biraz daha gerçeğe yaklaştı. Siz de çok iyi biliyorsunuz ki yarı-kayıtlı sistem dediğimiz uygulamada özellikle gerçek ücretler bildirilmez. O nedenle de asgari ücretli oranı yüksek hiç kuşkusuz şimdi enflasyon nedeni ile biraz daha ücretler asgari ücrete yaklaştı. Ama benim kanaatim tarifeli sistemin oranlı sistemin gerekli olduğu, gelire dayalı bir sisteme ihtiyaç duyulduğu aksi takdirde vergi sisteminin ve gelir dağılımının daha çok bozulacağı yönünde.

Naci Önsal: Evet.

Oğuz Karadeniz: Ben ilave bir söz alabilir miyim Naci Hocam? Çok kısa.

Bizde emekten yanayız Naci Hocam. Yoksa niye burada olalım önce bunu söyleyelim. Emekten yana olurken de metali üreten de emekçi ama o otomobil fabrikasının genel müdürü de emekçi gözüküyor ücret gelirleri anlamında. Ama o genel müdürün aylık geliri işçinin ücretinden çok yüksek. Siz ona da yüzde 15'lik tarifeyi uygulayarak esasında burada ondan daha az vergi alıyorsunuz. Bu liberal iktisatçıların savunduğu bir görüş. İşte diyor ki tek

oranlı, düz oranlı vergi alın yüzde 10 ondan sonra bu yatırım kararlarını etkilemez. Benim söylemek istediğim 16 aylık asgari ücret kısmına ilişkin asgari ücretin katlarına bağlı bir artan oranlı bir sistem olabilir belki. Bunun üzerine görüşülebilir. Asgari ücret tespit komisyonunda bir tavsiye kararı çıkartılabilir ve 16 aylık asgari ücretten başlatılabilir yine ama üst gelir gruplarında özellikle üst gelir grubu dediğimiz bizim yaklaşık benim tahmini mi söylüyorum size 500.000 kişi civarı ben bu rakamlarda "hanehalkı işgücü araştırması mikro veri seti"nden hesapladım yani kayıtlı rakamlar şuan ki kayıtlı rakamlar. SGK'ya bildirilen rakamlar değil. Dolayısı ile onlardan biz daha yüksek vergi alalım diye benim hâlâ ısrarım var. Yoksa tabi ki metal sanayisinde çalışan, tekstilde çalışan, otelde çalışan emekçiden tabi vergi almamalım. Satın alma güçlerini arttıralım.

Son bir nokta, satın alma gücünü enflasyonla mücadele yoluyla arttırabiliyoruz. Yani enflasyonla mücadele çok kritik bir nokta. Bunun pek çok yolu var. Ama bunun faturası emekçiye kesilerek enflasyonla mücadele olmamalı. Satın alma gücünü koruyacak. Özellikle asgari ücretliyi ve düşük gelirliyi koruyacak. Tekrar altını çiziyorum sosyal harcamaları konut yardımları, ısınma yardımları, çocuk yardımları bunların tekrar gözden geçirilmesi gerekiyor. Türkiye'de sosyal harcamaların milli gelire oranı yüzde 13 zaten düşük.

Avrupa Birliği (AB) ortalaması yüzde 20 burada. Aile, çocuğa ayırdığımız pay bu toplam sosyal harcamaların yüzde 3'ü. Dolayısı ile biz bu sosyal harcamayı arttırarak esasında onların satın alma güçlerini büyük ölçüde koruyabiliriz diye düşünüyorum. Bu da artan oranlı vergi ile mümkün. Artan oranlarda yüksekte yüksek gelirden, vergi alacağız ki bu insanları finanse edeceğiz.

Ben de bu arada vergi ödemeye hazırım. Memurlar konusundaki görüşlerinize aynen katılıyorum. Memurlar da vergi ödesin ki o zaman sistem daha adil hale gelsin. Teşekkür ederim.

Naci Önsal: Teşekkürler. Zeki Hocam...

Zeki Erdut: Ben topu biraz daha dışarıya atacağım. Bu vergi ödemesi sevimsiz bir iş. Ben de bordro elimde geçtiğinde hiç hoşlanmıyorum. Şu kadar ödedim, bu kadar ödedim. Bugün bir yazı okudum. Avrupa'da da tartışılan bir konu değerli konut vergisi kaldırılсын diyor yazar. Efen-dim şu kadar ummuştuk bu kadar-cık değerli konut vergisi toplandı. O halde bu da kalksın. Tamam, kalksın kardeşim. Zengin ödemiyor. Biz gelir vergisi ödemek istemiyoruz. Ama KDV'ye gelince, dolaylı vergilere gelince, oluk oluk ödüyoruz o da yaşamı çekilmez hale getiriyor. Gerçekten köklü bir şekilde makro-ekonomik politikaları düzenlemek gerek. Ve onun üzerinden bu söy-

lediğiniz öneriye baştan beri söylüyorum ben, katılıyorum. Sadeleştirmek lazım, vergi dilimi 103.000 TL diyorsunuz eğer elden geliyorsa 206.000 TL'ye çıkartılsın. Ona da bir itiraz yok. Fakat bu öneri gittiğinde "hükümet tarafından kabul edilebilir mi? edilemez mi?" orada bir soru işaretim var. Siz Ankara'da daha yakınsınız, oradaki politikaları biliyorsunuz. Hadi Vedat Hoca'yı ikna ettik. Nebati'yi nasıl ikna edeceğiz bu konuda ya da teknokratlarını? Ben işin biraz da siyasi tarafını düşünmek gerektiği kanısındayım şimdiye kadar uygulanan politikalar sizin bu güzel önerinizin pek de kabul göreceği yönünde değil. O bakımdan da endişelerim var. Umarım yanılırım.

İşçilerin tabi refahını arttırmak hepimiz için görev. Biz bu amaçla üniversitedeyiz. Bu amaçla onların ödedikleri vergilerden maaşımızı alıyoruz. Bu bakımdan da reel politigi göz önünde tutmak gerektiği kanısındayım teşekkür ederim.

Naci Önsal: Teşekkür ederiz Hocam.

Şunu da unutmamak lazım istihdamın yarısı hatta yarısından fazlası işçiler. Şimdi orada da tabi sayıların hangisini kabul edeceğiz yani Çalışma Bakanlığı'nın Temmuz istatistikleri üzerinden gidersek 15 milyon küsur işçi var SGK'nın kayıtlarına baktığımızda 4A'da 18 milyondan fazla kayıtlı var. İkisi de kamusal veri.

Oğuz Karadeniz: Evet.

Naci Önsal: Şimdi hangisini kabul edeceğim? Hangisini kabul ederseniz edin netice itibarı ile bu ülkede reel olarak çalışan, üreten ve vergi yükünü üstlenen kesim işçilerdir.

İşçilerin soluklandırılması ve hayatlarının rahatlatılması lazım. Yaşam standartlarını korumak lazım. Yaşam standartlarını koruyabilecekleri sosyal politikalar üretilmesi lazım.

Ben burada vergiyi bir maliyeci gözüyle görmüyorum. Bir sosyal politika aracı olarak ne yapılmalıdır çizgisinde bakmaya çalışıyorum.

Oğuz Karadeniz: Evet.

Naci Önsal: Yani, bu konuşma uzayabilir önümüzdeki günlerdeki gelişmeleri de izleyerek belki bir kere daha toplanırız. Belki Sayım Dekanımız bizi davet eder İktisat Fakültesine bir çay içelim der.

Ama Zeki Hocam ben, hem asgari ücretin çok ciddi bir şekilde yükseltileceğini hem de bu vergilendirmelerde benim dediğim gibi olmasa bile bu çerçeveye yakın bir iyileştirme yapılacağını bekliyor ve düşünüyorum.

Zeki Erdut: Doğru.

Sayım Yorgun: Müsaadeniz olursa hemen araya gireyim.

Naci Önsal: Buyurun Hocam.

Sayım Yorğun: Böyle bir yere gidebileceğimizi tahmin ettim. Bizim Maliye Bölüm Başkanımız ile bir görüşme yaptım. Eğer arzu edilirse bizim maliye bölümümüzün hocalarının da katıldığı bir toplantıya ev sahipliği yapmaya hazırız. Elimizden gelen katkıyı sunmak, raporun hazırlanmasından tutun, sunulmasına kadar ne sorumluluk varsa Fakülte olarak yapmaya hazır olduğumuzu ifade edeyim.

Naci Önsal: Hocam, çok teşekkür ederim. Ama burada görüyorsunuz işçilerden yana olduklarında şüphem olmayan Zeki Hoca ve Oğuz Hoca bir yandan da devlete sahip çıkmak adına ne kadar nedenler üretiyorlar ve dikkat çekiyorlar. Bir de sizin maliyecilerle oturursak yandık.

Sayım Yorğun: Arzu ederseniz bizim sosyal politikacılarla oturalım o da olur.

Naci Önsal: Sosyal politikacılar daha iyidir.

Sayım Yorğun: Eyvallah, tamam.

Naci Önsal: Bakın ben unutmuyorum, Kamu İşveren Sendikalarında yönetici olduğum dönemde Maliye Bakanlığı kıdem tazminatının nasıl hesaplanacağına ilişkin bir genelge yayımladı. Kardeşim bu Maliye Bakanlığı'nın görevi midir? Ve yanlıştı. Bende bütün kamu kurum

ve kuruluşlarına yazdım. Maliye Bakanlığı Genelgesine uymayın suç işlersiniz diye. Maliyecilerle anlaşmak zordur. Ha benim bir disiplinim maliye onu da söyleyeyim.

Evet, bir ara verip devam etmek mi istersiniz? Burada nokta koyalım ileride Sayın Sayım Hoca'nın daveti gibi başka bir toplantıda buluşmak üzere mi diyelim ne dersiniz? Zeki Hocam?

Zeki Erdut: Siz bilirsiniz. Ama herhalde söyleyebileceklerimizi söyledik. Toplantı katılımcılarının azlığı hepimize bolca zaman kullanma imkânı tanıdı. Katılmayan arkadaşlara dolaylı yoldan da olsa bir teşekkür etmek lazım. Benim katkılarım bu kadar son anda bir gol yedim ama ona da razıyım yeter ki Naci Abim atsın.

Naci Önsal: Estağfurullah.

Prof. Dr. Zeki Erdut: Şimdi devlet, devlet derken işçiyi korumak için dedim. Yoksa işvereni korumak gibi bir derdim yok. Zaten onların korunmaya ihtiyaçları yok.

Naci Önsal: İşvereni zaten hiç anmadım. Sözüm de zaten latife idi. Devlete sahip çıkma ruhu hepimizde vardır. Bunu reddetmek mümkün değildir. Belki bizim kuşak için öyledir. Halil senin beynin şişti mi?

Halil Balcı: Hocam ben hem tecrübelerinizden hem de bilgileriniz-

den yararlanma fırsatı buldum bugün.

Naci Önsal: Bunlar güzel politik laflar.

Halil Balcı: Esasında bende biraz Oğuz Hoca ile paralel düşünmüştüm de o yüzden çokta konuşmak istemedim.

Naci Önsal: Anladım peki.

Halil Balcı: Yani emek sermaye arasındaki eşitsizlik gibi emeğin kendi içindeki eşitsizliği de vurgulamak için esasında anladığım kadarıyla bu artan oranlı vergi sistemine biraz bakıyoruz hani ister istemez. Ama Oğuz Hocamın söylediğine bende aktarmak için onu almıştım. Artan oranlı vergiyi belirli bir sisteme bağlamak için asgari ücrete bağlamak yani asgari ücretin 16 katına kadar serbest, 16 katından örnek veriyorum 20 katına kadar yüzde 10 veya yüzde 20, asgari ücretin 50 katı ve üzerine de yüzde 40 vergi gibi. Böyle bir sistem belki.

Naci Önsal: Benim ki zaten bir öneri idi. Şüphesiz ki tartışabilmek için bir öneriydi. Zaten Sayım Hocam'da benzeri bir çizgiye geldi. İşçi lehine olduktan sonra ve devlet bunu kabul edebiliyorsa benim ne sözüm olur dedi Zeki Hoca. O bakımdan çok farklı yerlerde değiliz. Hepimizin üzüntüsü ya da kaygıları ülke ve işçiler çizgisinde eşittir, paraleldir.

Bundan hiçbir şüphem yok.

Beni kırmadığınız ve toplantıya katıldığınız için hepinize ayrı ayrı teşekkür ediyorum. İnşallah bir başka sefer yüz yüze birbirimize sarılma fırsatı da bularak buluşuruz. Hepinize iyi akşamlar diliyorum, çok teşekkür ediyorum.

Zeki Erdut: Biz teşekkür ediyoruz davet ettiğiniz için.

Oğuz Karadeniz: Sağ olun çok güzel bir ortamdı. Biz çok teşekkür ediyoruz sağ olun. Görüşmek üzere. Sayım Hocam hoşçakalın. Zeki Hocam, Naci Hocam, Halil Hocam iyi akşamlar.

Zeki Erdut: Sağ olun, teşekkür ediyorum. Herkese iyi akşamlar.

Sayım Yorgun: Teşekkür ediyorum. İyi akşamlar diliyorum.